

Druhá misijní cesta (Sk 16–18)

Texty na tento týden

Sk 16,1–40; 17,1–34; 18,1–10

Základní verš

„Jedné noci měl Pavel vidění, v němž mu Pán řekl: ‚Neboj se! Mluv a nemlč, protože já jsem s tebou a nikdo ti neublíží. Mnozí v tomto městě patří k mému lidu.‘“ (Sk 18,9.10)

Po návratu do Antiochie se Pavel a Barnabáš věnovali budování tamní církve. Kromě toho také „učili a zvěštovali slovo Páně“ (Sk 15,35). Zdá se, že to bylo naposled, kdy pracovali spolu – předtím, než je rozdělila ostrá výměna názorů. Jejím důvodem byl Barnabášův bratranec Jan Marek (Ko 4,10). Když Pavel vyzval Barnabáše, aby společně navštívili místa, ve kterých kázali během své první cesty, Barnabáš chtěl vzít s sebou i Jana Marka. Pavel byl však proti. Svůj nesouhlas zdůvodňoval předchozím Markovým selháním (Sk 13,13; 15,38). Pavel a Barnabáš se rozešli a dále už ve společné práci nepokračovali. Časem se však ukázalo, že i tento zdánlivý neúspěch Bůh využil. Vznikly totiž dvě dvojice, které mohly zasáhnout mnohem širší oblast, než bylo původně v plánu. Barnabáš s sebou vzal Marka a vrátil se na Kypr, do svého rodiště (Sk 4,36). Pavel si k sobě přizval Silase, který s nimi přišel z Jeruzaléma, a společně se vydali do Sýrie a Kilikie posilovat místní společenství křesťanů. Před svým prvním příchodem do Antiochie pobýval Pavel několik let v Tarsu (Sk 9,30; 11,25.26). Nyní měl možnost znovu navštívit sbory, které tam založil. Ale Boží plán dosahoval mnohem dál, než si Pavel dokázal na začátku představit.

Budování společenství

- ▶ *Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?*
- ▶ *Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.*

Návrat do Lystry

¹Tak se Pavel dostal také do Derbe a do Lystry. Tam byl jeden učedník jménem Timoteus; jeho matka byla židovka, která uvěřila v Krista, ale jeho otec byl pohan. ²Bratři v Lystře a v Ikonii o něm vydávali dobré svědectví, ³a Pavel ho chtěl vzít s sebou. Z ohledu na tamější židy jej dal obřezat: všichni totiž věděli, že jeho otec byl pohan. (Sk 16,1–3)

Osobní studium

Lukáš při psaní Skutků vybíral to nejdůležitější. Psal o Derbe a Lystře, o Sýrii a Kilikii se dozvídáme jen to, že Pavel na své cestě posiloval místní sbory (Sk 16,4).

Přečti si text Skutky 16,1–13. Proč je při zvěstování evangelia důležité postupovat citlivě? Jak se to projevilo ve službě apoštola Pavla a Timotea?

Přestože Timoteův otec byl pohan, jeho matka Eunike byla židovka, která uvěřila v Krista. Navzdory tomu, že Timoteus nebyl obřezán, znal již od dětství svatá Písma (2Tm 3,15). Z toho můžeme usuzovat, že byl zbožným člověkem. Jako křesťan získal respekt a obdiv místních věřících.

Jelikož Židé odvozuji židovské kořeny podle matky, Timoteus byl pokládán za Žida – a to i přesto, že nebyl osmého dne po narození obřezán. Důvodem byl pravděpodobně jeho otec, který jako Řek musel považovat obřízku za barbarský zvyk.

Pavel chtěl, aby byl Timoteus jeho spolupracovníkem, ale protože jako neobřezaný Žid by měl zakázáno vstoupit do židovských synagog, Pavel ho nechal obřezat. Timoteus samozřejmě obřízku podstoupit nemusel. Jejich společná motivace s Pavlem byla tedy výhradně praktická a neměli bychom ji vnímat v protikladu k evangeliu, které Pavel kázal.

Pavel prošel místy, která při své první cestě navštívil, a vydal se směrem na jihozápad, pravděpodobně do Efezu v provincii Malá Asie (Sk 16,6). Duch svatý jim v tom však zabránil. Pak se vydal na sever směrem do Bithynie, ale v tom mu Duch svatý také nějakým způsobem zabránil. Jelikož už procházel přes Mysii, bylo Pavlovou nejlepší možností vydat se na západ do přístavu Troady, odkud se mohl lodí vypravit různými směry.

V nočním vidění však byl Pavel vyzván, aby šel do Makedonie. Pavel a jeho spolupracovníci usoudili, že je Bůh volá, aby kázali evangelium Makedoncům.

Aplikace

Přemýšlej o důvodech, pro které se Timoteus nechal obřezat. Co se z toho můžeš naučit o způsobu chování, se kterým sice nemusíš být zcela ztotožněn nebo jej můžeš považovat za nepotřebné, ale přesto může sloužit vyššímu cíli?

Filipy

¹⁶Když jsme šli jednou do modlitebny, potkala nás mladá otrokyně, která měla věsteckého ducha a předpovídáním budoucnosti přinášela svým pánům značný zisk. ¹⁷Chodila za Pavlem a za námi a stále volala: „Toto jsou služebníci nejvyššího Boha. Zvěstují vám cestu ke spáse.“

¹⁸A to dělala po mnoho dní. Pavlovi to bylo proti mysli, obrátil se proto na toho ducha a řekl: „Ve jménu Ježíše Krista ti přikazuji, abys z ní vyšel!“ A v tu chvíli ji ten zlý duch opustil. ¹⁹Když si její páni uvědomili, že tím přišli o svůj zisk, uchopili Pavla a Silase a vlekli je na náměstí před městskou správou. ... ²³Když je důkladně zbičovali, zavřeli je do vězení a žalárníkovi poručili, aby je dobře hlídal.

³¹Oni mu [žalárníkovi] řekli: „Věř v Pána Ježíše, a budeš spasen ty i všichni, kdo jsou v tvém domě.“ ³²A začali jemu i všem v jeho domácnosti zvěstovat slovo Boží. ³³Ještě v tu noční chvíli se jich ujal, očistil jim rány a hned se dal se všemi svými lidmi pokřtít. ³⁴Pak je zavedl do svého domu, pozval je ke stolu a s celou rodinou se radoval, že uvěřili v Boha. (Sk 16,16–19.23.31–34)

Osobní studium

Když se Pavel se svými společníky dostali do Makedonie, doputovali do města Filipy, kde založili první křesťanský sbor v Evropě.

Přečti si text Sk 16,11–24. Vlastními slovy popiš zkušenost učedníků v městě Filipy. Proč Pavel vyhnal z dívky věsteckého ducha, když ten vlastně „rozhlašoval pravdu“? Co mohl podle tebe Pavel udělat jinak, aby se vyhnul vězení? (Otázka neznamená, že měl něco udělat jinak.)

Bylo Pavlovým zvykem, že vždy po příchodu na nové místo zavítal v sobotu do místní synagogy, aby mohl přinést svědectví Židům (Sk 13,14.42.44; 17,1.2; 18,4). Ve Filipech se spolu se svými společníky a se ženami, které uctívaly Boha, šli modlit na břeh řeky za město. Z toho nepřímo vyplývá, že ve městě pravděpodobně nebyla synagoga. Důležitá je i ta skutečnost, že Pavel nechodil do židovských synagog v sobotu jen proto, aby tam evangelizoval, ale i proto, že sobota byla dnem, kdy uctíval Boha.

Po přečtení veršů Sk 16,25–34 popiš vlastními slovy, co se událo po uvěznění Pavla a jeho spolupracovníků. Co tě na celém příběhu zaujalo nejvíc?

Odpoověď Pavla a Silase na otázku dozorce je plně v souladu s evangeliem, protože spasení můžeme získat pouze na základě víry v Ježíše (Ř 3,28; Ga 2,16). Z příběhu však nemůžeme učinit závěr, že k tomu, aby byli lidé pokřtění, stačí uvěřit v Ježíše – bez poznání správného učení.

Co víme o žalárníkovi? Byl to Žid nebo židovský proselyta? Potom potřeboval uvěřit v Ježíše jako v Pána a Spasitele. Ale co když to byl pohan, který již uctíval Boha, podobně jako Kornélius (Sk 10,2–4), Lydie (Sk 16,14) a někteří další z knihy Skutků? Co když se předtím zúčastnil některého z Pavlových kázání? Ať už je pravda o něm jakákoliv, stručnost celého příběhu by pro nás neměla být motivací pro rychlé křty.

Aplikace

Přečti si text Sk 16,31–34. Co tyto verše vypovídají o dostatečnosti Ježíšovy oběti pro každého, kdo uvěří? Jak bys někomu vysvětlil svou jistotu spasení?

Tesalonika a Beroja

¹⁰A hned té noci vypravili bratří Pavla a Silase do Beroje. Když tam přišli, odebrali se do židovské synagogy. ¹¹Židé v Beroji byli přístupnější než v Tesalonice: přijali evangelium s velikou dychtivostí a každý den zkoumali v Písmu, zdali je to tak, jak zvěstuje Pavel. (Sk 17,10.11)

Osobní studium

Když soudci propustili Pavla a Silase z vězení – za téměř komických okolností (Sk 16,35–40) – odešli po rozloučení s věřícími z města Filipy. Odtud Pavel a jeho společníci putovali přes důležitá města Amfipolis a Apollonii až do Tesaloniky, hlavního města Makedonie.

Přečti si text Sk 17,1–9. S jakou reakcí se Pavel v Tesalonice setkal? Pokus se na základě různých situací, do kterých Pavel přicházel, charakterizovat jeho pocity na misijní cestě.

Vidíme, že v Tesalonice Pavel opět kázal evangelium nejprve v synagoze. Pavlovo poselství přesvědčilo nejen místní Židy, ale i mnohé zbožné Řeky a nemálo vlivných žen. Skutečnost, že se přidali k Pavlovi a Silasovi (Sk 17,4), naznačuje, že vytvořili samostatnou skupinu, která se setkávala mimo synagogu – pravděpodobně v Jasonově domě. Jejich protivníky však ovládla žárlivost, a proto vyprovokovali nepokoje. Jejich záměrem bylo přivést Pavla a Silase před městskou radu a obžalovat je. Protože však misionáře nenašli, zmocnili se Jasona a několika dalších křesťanů, předvedli je před místní autority a obžalovali z ukrytí „buřičů“.

V čem se podle Sk 17,10–15 lišila reakce lidí v Beroji od reakce, se kterou se Pavel setkal v Tesalonice? Jak ty sám reaguješ na nové pohledy a názory v otázce víry a náboženství?

Řecké slovo *eugenés* (Sk 17,11) přeložené jako „ušlechtilí“ (ČSP) znamená doslova „pocházející z dobré (šlechtické, aristokratické) rodiny“. Obecně tento výraz označuje „spravedlivého“, „čestného“ nebo „otevřeného“ člověka. Židy v Beroji Lukáš chválí nejen proto, že přijali poselství Pavla a Silase, ale i pro jejich ochotu každodenně zkoumat Písma, aby se přesvědčili, zda jsou tvrzení misionářů správná. Emocionální odpověď na evangelium, jíž však chybí rozumové poznání, může být nejen povrchní, ale taková víra má často i krátké trvání.

I v Beroji však musel Pavel brzy skončit svou službu, protože přišli Židé z Tesaloniky a podněcovali a pobuřovali lidi ke stejnému odporu jako v Tesalonice. Vydal se tedy na cestu směrem na jih a doputoval až do Atén.

Aplikace

Kdy jsi naposledy usilovně studoval Písmo, aby ses přesvědčil, „zdali je to tak“ (ať už to bylo cokoliv)?

Pavel v Aténách

29 Jsme-li tedy Božími dětmi, nemůžeme si myslet, že božstvo se podobá něčemu, co bylo vyrobeno ze zlata, stříbra nebo z kamene lidskou zručností a důmyslem. 30 Bůh však prominul lidem dobu, kdy to ještě nemohli pochopit, a nyní zvěstuje všem, ať jsou kdekoliv, aby této neznalosti litovali a obrátili se k němu. 31 Neboť ustanovil den, v němž bude spravedlivě soudit celý svět skrze muže, kterého k tomu určil. Všem lidem o tom poskytl důkaz, když jej vzkřísil z mrtvých. (Sk 17,29–31)

Osobní studium

Atény, intelektuální centrum starověkého Řecka, si doslova libovaly v různých modlách. Všude byly mramorové sochy různých osob a božstev. Nejvíce jich bylo při vstupech na veřejná náměstí (agory), která byla centrem městského života. Pavel byl natolik rozrušený touto rozšířenou modloslužbou, že změnil svůj zvyk a namísto toho, aby se nejprve věnoval pouze návštěvám synagogy, rozhodl se pro práci „na dvou frontách“. Kromě toho, že každý týden diskutoval se Židy a zbožnými pohany v synagoze, věnoval se každý den na veřejných místech Řekům (Sk 17,15–22).

Jelikož Aténané byli obecně vždy připraveni dozvědět se něco nového, některé filozofy zaujalo Pavlovo učení. Pozvali proto Pavla, aby přednesl svou řeč na Areopagu, což byla rada aristokratů se zákonodárnou a soudní mocí. Ve své řeči Pavel necitoval z Písma a ani neopakoval, jak Bůh jednal v dějinách židovského národa. Přestože před židovskými posluchači měl takový postup význam (Sk 13,16–41), pohanům by jeho slova nedávala žádný smysl. Namísto toho Pavel představil některé důležité biblické pravdy takovým způsobem, kterému mohli vzdělaní pohané rozumět.

Pokus se vlastními slovy shrnout Pavlova slova na Areopagu (Sk 17,22–31). Co řekl o Bohu a spasení, o dějinách a o podstatě lidské přirozenosti?

Většina Pavlových myšlenek zněla vzdělanému pohanskému obecnstvu absurdně, protože jejich pohled na Boha a náboženství byl velmi deformovaný. Nevíme, jak chtěl Pavel své poselství zakončit, protože ho přerušili ve chvíli, kdy mluvil o Božím soudu a vzkříšeném Ježíši (Sk 17,31). Takové názory byly v rozporu se dvěma pohanskými koncepty: (1) Bůh je bezvýhradně transcendentní (nepostižitelný, přesahuje nás), proto se nezabývá světem a lidskými záležitostmi, a (2) po smrti člověka neexistuje žádné vzkříšení. To nám pomáhá pochopit, proč pohané považovali evangelium za bláznovství (1K 1,23) a proč se v Aténách obrátilo tak málo lidí.

Přesto bylo mezi těmi, kteří v Aténách uvěřili, několik lidí s velkým vlivem v aténské společnosti. Patřil mezi ně i Dionysios, člen Areopagu, a Damaris, která mohla mít důležité postavení, nebo možná byla dokonce také členkou městské rady (Sk 17,34).

Aplikace

Různý postup při kázání evangelia naznačuje, že Pavel si uvědomoval sociální a kulturní rozdíly na jednotlivých místech. Na Areopagu dokonce citoval pohanského básníka (Sk 17,28), aby své poselství zdůraznil. Co se z Pavlova přístupu můžeš naučit o různých způsobech, jakými se lidé dají oslovit evangeliem?

Pavel v Korintu

⁸Představený synagogy Krispus a všichni, kteří byli v jeho domě, uvěřili Pánu; také mnozí z Korintanů, kteří Pavla poslouchali, uvěřili a dali se pokřtít. ⁹Jedné noci měl Pavel vidění, v němž mu Pán řekl: „Neboj se! Mluv a nemlč, ¹⁰protože já jsem s tebou a nikdo ti neublíží. Mnozí v tomto městě patří k mému lidu.“ (Sk 18,8–10)

Osobní studium

Ve verších Sk 18,1–11 popisuje Lukáš Pavlovu zkušenost z Korintu, kde zůstal jeden a půl roku. Akvila a Priscilla se stali Pavlovými celoživotními přáteli (Ř 16,3; 2Tm 4,19). Podle vyprávění můžeme usuzovat, že tito manželé byli křesťany již před svým příchodem do Korintu, kam se dostali pravděpodobně během deportace Židů z Říma, kterou nařídil císař Klaudius (Sk 18,2). Římský historik Suetonius (70–130 po Kr.) naznačuje, že deportace se udály na základě nepokojů v židovské komunitě, které byly spojeny s člověkem jménem „Kristus“ (*Divus Claudius*, 25.4). Příčinou mohlo být i kázání evangelia místními židovskými křesťany. Je možné, že této aktivitě se v Římě věnovali i Akvila s Priscillou. Bez ohledu na společnou víru a společný židovský původ, měl Pavel s novými přáteli společně i stejné řemeslo.

Jaké výsledky přinesla podle veršů Sk 18,4–17 Pavlova misijní činnost v Korintu?

Když z Makedonie do Atén dorazili Silas a Timoteus, přinesli i finanční podporu od tamních sborů (2K 11,8.9). To Pavlovi umožnilo zcela se věnovat kázání a učení. Pavel chtěl během své služby žít z vlastních příjmů. Zároveň však učil, aby „ti, kteří zvěstují evangelium, měli z evangelia obživu“ (1K 9,14).

Přestože ze strany židovských představitelů narůstal vůči Pavlovi poselství odpor, uvěřili v Krista nejen zbožní pohané, ale i někteří Židé. Mezi obrácenými byl i představený synagogy Krispus a celá jeho rodina. Uvěřili i mnozí další Korintané. Situace mezi Židy byla poměrně napjatá (jak ukazuje následující příběh v Sk 18,12–17), a proto zřejmě Pavel plánoval odejít dříve. V nočním vidění mu však Ježíš řekl, aby zůstal v Korintu a pokračoval tam v kázání (Sk 18,9–11).

Později na své cestě zpět do Antiochie vzal s sebou Pavel Akvilu i Priscillu. Nechal je v Efezu, kde strávil několik dní. Během krátkého pobytu v Efezu měl možnost kázat v místní synagoze. Setkal se tam s pozitivním přijetím a Efezanům slíbil, že se později vrátí (Sk 18,18–21). Během jeho následující misijní cesty se Pavel do Efezu opravdu vrátil.

Aplikace

Pavel po odmítnutí jeho poselství v Aténách a po počátečním neúspěchu v Korintu potřeboval povzbuzení. Jak na tebe působí tato povzbuzující slova (Sk 18,9.10)? Čím mohou oslovit i tebe, budeš-li při zvěstování evangelia ve stejné situaci?

Podněty k zamyšlení

„Ti, kdo dnes učí pravdy, které jsou lidem nevhod, se občas mohou setkat se stejně nepřátelským přijetím, s jakým se tehdy při své práci setkali Pavel a jeho pomocníci. Neměli by se nechat odradit ani tehdy, když je budou odmítat lidé, kteří se vydávají za křesťany. Poslové kříže se musí vyzbrojit ostražitostí a modlitbou a ve víře směle kráčet vpřed. Musí vždy pracovat v Ježíšově jménu a vyvyšovat Krista jako prostředníka lidí v nebeské svatyni.“ (AA 230; PNL 133)

„Kéž by ti, kteří jsou v posledních dnech dějin této země prověřováni zvěstovanými pravdami, následovali příkladu obyvatel Beroje a každý den zkoumali Písmo a srovnávali poselství, která jim byla předána, s Božím slovem. Kdyby tomu tak bylo, velký počet lidí by dnes věrně zachovával přikázání Božího zákona. Takových lidí je však ve skutečnosti poměrně málo. ... Všichni budou souzeni podle poznání, kterého se jim dostalo. Bůh vysílá své služebníky s poselstvím o spasení a ty, kdo je slyší, bude volat k zodpovědnosti za to, jak s touto zvěstí naložili. Lidé, kteří upřímně hledají pravdu, budou ve světle Božího slova důkladně zkoumat učení, které je jim předkládáno.“ (AA 232; PNL 134.135)

Otázky k rozhovoru

1. V kontextu závěrečného odstavce studia na pondělí uvažujte společně nad smyslem následujícího citátu: „Principy křesťanského života by měli poznávat všichni, kteří uvěřili pravdě.“ (6T 92)
2. Uvažujte společně nad aplikační otázkou v části na středu. Jak může váš sbor projevit stejné pochopení, jaké prokázal Pavel v souvislosti s kulturními rozdíly a s ochotou oslovit lidi způsobem, který je pro ně vhodný? Jak to můžete udělat tak, abyste neustupovali ze zásad evangelia a z vaší náboženské identity?
4. Přečtěte si verše Sk 17,32–34. Co se můžeme naučit ze tří odlišných reakcí, se kterými se Pavel v Aténách setkal? „(1) Někteří se vysmívali. Pobavilo je zaujetí toho zvláštního Žida. Samozřejmě, vysmívat se lidé mohou téměř všemu, ale to, co se začalo jako komedie, většinou vyústí v tragédii. (2) Někteří své rozhodnutí odložili. V životě člověka je nejnebezpečnější ten den, kdy zjistí, jak snadné je mluvit o zítřku. (3) Někteří uvěřili. Moudrý člověk ví, že jen hlupák odmítne Boží nabídku.“ (Barclay, William: *The Acts of the Apostles*. Philadelphia: Westminster, 1976, str. 133)
5. Pavel citoval pohanského básníka (Sk 17,28), aby Athénanům zdůraznil svou myšlenku. Co nás to může naučit o používání různých zdrojů při hlásání evangelia? Jaké nebezpečí se může v takovém přístupu skrývat?

Praktický závěr

- ▶ Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- ▶ Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- ▶ Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- ▶ Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy: